

Skryté titulky pro neslyšící diváky v českých celovečerních filmech na DVD

Dle zadání měla bakalářská práce Denisy Bláhové *Skryté titulky pro neslyšící diváky v českých celovečerních filmech na DVD* několik dílčích cílů (popsat specifika skrytých titulků pro neslyšící diváky a jejich historii; popsat stávající legislativní úpravu související se skrytými titulky v České republice a porovnat ji s legislativou ve vybraných státech; provést analýzu skrytých titulků na DVD nosičích s českými celovečerními filmy), na základě kterých měla diplomantka *formulovat doporučení směřující k zlepšení stávajícího stavu v této oblasti v České republice*.

První kapitola je stručným uvedením do obecné problematiky titulků a jejich historie. Mohla by diplomantka dovysvětlit, co přesně znamená kritérium *povaha* titulku, které „odlišuje, zda jsou titulky závislé na audiovizuálním díle, či nikoliv“ (s. 16). Druhá a třetí kapitola se již zaměřuje na titulky určené pro neslyšící diváky, zejména na jejich formální podobu. Ráda bych se zeptala, jak by v praxi vypadal ideální stav, kdy si každý divák může zvolit rychlost zobrazení titulků (s. 22) – nedocházelo by pak k tomu, že by titulky neodpovídaly obrazu? Z textu také jasně nevyplývá, kdy je nutné provádět indikaci postav, zda stále za každé situace, nebo pouze v situacích, kdy není jasné, kdo hovoří. Diplomantka představuje různé možnosti, jak postavy indikovat, ale blíže nedefinuje „kritické situace“, ve kterých je nezbytně nutné mluvcí odlišit, tzn., když zdroj jazyka není přítomen v obraze (např. vyprávění mimo obraz, dialog mimo obraz, myšlenkové procesy aj.).

Domnívám se, že důležitým aspektem, kterému se autorka nevěnuje, je poměr mezi množstvím textu reprezentujícím promluvy ve filmu a množstvím doplňujících informací, které neslyšící divák potřebuje znát pro plné pochopení situace. Vzhledem k omezenému množství textu, který je divák schopen v rámci určité časové jednotky přečíst, je vždy nutné zvážit, co ještě zařadit a co už je nadbytečné. Musí tvůrce titulků často rozhodovat o tom, co mohou/mají titulky obsahovat, nebo se jedná jen o okrajový problém, kterému není třeba věnovat pozornost? Nejsou problémem také rozdílné požadavky osob prelingválně neslyšících, postlingválně ohluchlých a těžce nedoslýchavých? Titulky jsou většinou pouze jedny, avšak skupina sluchově postižených je značně nehomogenní a úroveň znalosti češtiny (i případného kontextu) a zkušeností se zvukem značně rozdílná. Lze vůbec vytvořit titulky, které by vyhovovaly celé cílové skupině?

Jako značně problematické se ukázalo plánované porovnávání české legislativy týkající se povinnosti opatřovat celovečerní filmy na DVD skrytými titulky s legislativou dalších zemí. Ukázalo se totiž, že žádná podobná zákonná opatření jako u nás ve vybraných zemích neexistují. U nás tedy zákon, i když ne zcela transparentní, existuje. Autorka však nikde nezmiňuje, jaké jsou případné sankce, které hrozí při jeho nedodržení, jsou soudně či jinak vymahatelné? Je dodržování zákona nějak kontrolováno? Angažuje se nějak v této oblasti Komise pro skryté titulky?

Praktickou část bakalářské práce tvoří výzkumná sonda popsaná v páté kapitole. Autorka analyzovala vzorek 35 českých filmů, které vyšly na DVD v letech 2007–2016, respektive byly v těchto letech i natočeny (jakým způsobem probíhal jejich náhodný výběr?). Autorka totiž nedává jasnou odpověď na otázku, zda musí být titulky opatřeny i filmy starší, nově vydávané na DVD (nedávala se alespoň na přebaly některých z těchto DVD, zda titulky obsahují)? Autorka v souladu s teoretickými kapitolami zkoumala, zda jsou na přebalech filmů uvedeny informace o titulcích, jak jsou tyto titulky nazvány (zda v souladu se zákonem, či nikoliv), zda jsou skutečně přítomny a jaké strategie využívají pro indikaci postav, oznamování zvuků a oznamování hudby. Pro dva posledně jmenované jsou využívány stejné strategie, autorka však neupřesňuje, zda u téhož filmu jsou využívány totožné, nebo rozdílné strategie pro oznamování zvuků a hudby. Diplomantka nepovažuje za vhodné psát do titulků název či interpreta právě probíhající skladby a považuje to za nejasné (s. 88). Já se domnívám, že pro nedávno ohluchlého dospělého diváka to může být naopak velmi relevantní informace.

Diplomantka se zabývá ještě některými dalšími vybranými aspekty, zcela však opomíjí, dle mého názoru zásadní věc, totiž kdo jsou autoři titulků? Je to někde na DVD uvedeno? Nebylo by lépe kontaktovat jednotlivé distribuční společnosti a zeptat se jich, jak při tvorbě titulků postupují, koho a jakým způsobem si např. najímají? Roční filmová produkce České republiky není nijak obsáhlá, nestálo by za to mít jednoho kvalitního, fundovaného titulkaře, který by se věnoval výhradně této problematice? Další otázkou jsou samozřejmě uživatelé těchto titulků a jejich spokojenost.

Ačkoliv diplomantka dává některá dílčí doporučení, jak postupovat při tvorbě skrytých titulků ve svých komentářích k vybraným aspektům analyzovaných titulků, žádné komplexní návrhy směřující ke zlepšení stávajícího stavu, např. ve formě stručného manuálu se popisem základních strategií formální úpravy titulků, bohužel nepodává. Práci chybí komplexní závěrečná syntéza autorčiných doporučení.

Text svojí strukturou připomíná spíše didakticky zaměřený učební text, některé informace jsou v něm – dle mého názoru zbytečně – mnohokrát opakovány. Autorka ve své práci pracovala s poměrně velkým počtem zdrojů, avšak nejsem si jistá, že jejich citace v závěrečném *Seznamu použité literatury a zdrojů* jsou vždy úplné. Domnívám se, že u některých položek chybí některé bibliografické údaje (např. místo vydání, nakladatelství aj.), respektive nelze identifikovat, o jaký typ zdroje (monografie, článek, interní dokument...) se vlastně jedná, např.:

CARROLL, M., IVARSSON, J. *Subtitling*. TransEdit, 1998.

GEORGAKOPOULOU, P. *Reduction Levels in Subtitling: DVD Subtitling, a Convergence of Trends*. Lambert Academic Publishers, 2003.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Portál, 2005.

JEDEN SVĚT. *Jeden svět letos osloví publikum s různými hendikepy*. 2017.

NEVES, J. *Audiovisual translation: Subtitling for the deaf and hard-of-hearing*. 2005. PhD Thesis.

STRNADOVÁ, V. *Seminář pro autory skrytých titulků*. 2016.

ŠAUŠA, M. *Bakalářská práce – skryté titulky pro neslyšící* [osobní sdělení]. 20. 6. 2017.

Ráda bych se tedy zeptala, jaká citační norma byla v této práci využita?

Práce obsahuje drobné stylistické nedostatky a překlepy, které však většinou nebrání porozumění.

Závěr: Celkově práce splňuje požadavky na bakalářské práce kladené, nejedná se pouze o kompilát, ale přináší i informace nové. Může být tedy podkladem k obhajobě.

Hodnocení: VELMI DOBŘE

6. 8. 2017

Mgr. Lenka Okrouhlíková, Ph.D.